

УДК 821.161.2 -31:316.722

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/24.176833>

Микола СТАСИК,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри українознавства
Запорізького національного університету
(Запоріжжя, Україна) dobrogost1975@ukr.net

ВІДОБРАЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО МЕНТАЛІТЕТУ В РОМАНІ ДМИТРА КЕШЕЛІ «РОДАКИ»

У статті проаналізовано особливості відображення українського менталітету в романі Дмитра Кешелі «Родаки». Адже у цьому творі письменник фактично продовжує реалізовувати свій давній задум – написати твір, у якому на українському матеріалі не лише яскраво відобразити історичну правду, але й показати самобутню культуру нашого народу зі змалюванням колоритних характерів, психології героїв, національного (регіонального) світогляду, способу мислення, побутових атрибутів.

Ключові слова: роман, художній образ, менталітет, легенда, образ-символ.

Mykola STASYK,
Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Ukrainian Studies
of Zaporizhzhia National University
(Zaporizhzhia, Ukraine) dobrogost1975@ukr.net

REFLECTION OF NATIONAL MENTALITY IN THE NOVEL OF DMYTRO KESHELYA “PARENTS”

The article analyzes the features of the reflection of the Ukrainian mentality in the novel by Dmytro Keshelya “Parents”. In this work, the writer actually continues to realize his old plan - write a work in which the Ukrainian material not only clearly reflects the historical truth, but also depicts the original culture of our people, depicting colorful characters, hero psychology, national (world), way of thinking.

The purpose of our research is to identify the dominant features of Ukrainian mentality, which is revealed through the author's vision of D. Kashelya in his novel «Parents».

Despite the fact that the work of D. Kashelya continues to attract the attention of both the average reader and the scholars, the novel “Parents” is still poorly investigated, which determines the relevance of the work.

The artistic value of any work is largely determined by the depth of knowledge of the writer of national psychology, the nature of the features of folk life, etiquette. In this sense, the novel “Parents” D. Kashelya is indicative.

By his work the author wants to break the negative perception of a Ukrainian as a kind of «simple», makes him look at him as a person with feelings of dignity and pride, with a rich spiritual world, as a person who fully understands the essence of his being in that time world. In the novel “Parents” D. Kashelya opened up in a new way. In such detail, he carefully writes out the character of each hero, practicing each rice, giving it the naturalness, vitality, which can be called a subtle psychologist, or rather ethnoscologist.

In each era, in a national character, certain specific features prevail. That is why D. Keshelya pays much attention to the image of nature, showing how it affects the character of Ukrainians.

The writer actively uses in my novel myths and legends, proverbs and sayings, phraseologisms, which become an element that dissociates the Ukrainian character, his mentality. With their help Keshelya reveals the inner world, the psycho-emotional state of their heroes.

The genre's dominant work-humor is the linguistic organization of the work subordinated. The writer widely used throughout the novel the principle of antithesis, which is especially characteristic of folk tales and historical legends. The writer uses a lot and accurately national characters-characters (for example, rainbows).

Consequently, the novel “Parents” is a source of knowledge of the national character, world perception of a Ukrainian. This work contains information about history, way of life, traditions of the Ukrainian people. The author analyzes in detail the Ukrainian national character, its positive and negative features.

Key words: novel, artistic image, mentality, legend, image-symbol.

Постановка проблеми. Термін «ментальність» (лат. mens – розум, мислення, душевний склад) увійшов до нашого активного словника не

так давно. У сучасній науковій літературі (філософській, історичній, соціологічній, літературознавчій) існує велика кількість дефініцій цього

поняття. Простежується тенденція трактувати його досить широко. Літературознавці, зокрема, під цим поняттям розуміють «глибинний рівень колективної та індивідуальної свідомості» (Літературознавчий, 1997: 451).

До усталених рис українського національного характеру науковці відносять інтровертність, кордоцентризм, антеїзм, індивідуалізм, демократизм, свободолюбство, гуманність, толерантність, миролюбність, щирість, хазяйновитість, оптимізм, традиціоналізм, релігійність тощо. Водночас, до найтипівіших «негативних» рис українського національного характеру відносять брак колективної волі, національної солідарності, єдності та згуртованості, мрійництво, сумовиті (тужливі) настрої, проблема авторитету тощо, що заважало завжди адекватно реагувати на виклики історії (Янів, 2006). Зрозуміло, що ознаки менталітету позначаються на звичаях, традиціях, людській поведінці, знаходить він своє відображення і в художній літературі.

Не претендуючи на повноту охоплення всієї сукупності складних проблем, що виникають при розгляді художньої тканини роману «Родаки», ми зупинимося на одному питанні, пов'язаному з відображенням української вдачі (ментальності). Слід зазначити, що питання про ментальність як особливість індивідуального стилю Дмитра Кешелі поки що не знайшло свого вираження у літературознавчих працях, хоча окремі його твори під цим кутом зору аналізувалися (М. Бочко, О. Ігнатівич, М. Федорка).

Метою розвідки є виокремлення домінантних рис української ментальності, що розкривається через авторське світобачення Дмитра Кешелі в романі «Родаки».

Аналіз досліджень. Творчість Дмитра Кешелі продовжує привертати увагу як пересічного читача, так і науковців. На сьогодні вже маємо низку рецензій та досліджень його творчості (Н. Бернадська, Д. Герасимчук, М. Жулинський, О. Ігнатівич, М. Каменюк, Н. Каралкіна, В. Кузан, В. Марко, М. Нейметі, В. Панченко, В. Поп, П. Скунць, І. Чендей, Г. Штонь), проте найчастіше про нього все-таки пишуть земляки-закарпатці. Є декілька досить гострих розвідок, які здебільшого стосуються мови його творів (Д. Гульпа, О. Лавер, О. Чижмар). Роман «Родаки» досі залишається «на периферії наукових студій» (Кизилова, 2018: 39), а автора роману ніби «не помічали» (А. Курков), що й зумовлює **актуальність роботи**.

Виклад основного матеріалу. Художня цінність будь-якого твору багато в чому визначається глибиною знання письменником національної

психології, характеру, особливостей народного побуту, етикету. У цьому сенсі роман «Родаки» Дмитра Кешелі є показовим.

В одному зі своїх інтерв'ю, присвяченому виходу роману «Родаки», письменник досить змістовно висловився про український менталітет, чи краще сказати українську вдачу: «Я хотів показати нашу людину такою, як вона є – не пригнічену долею, а навпаки, яка у складній ситуації завжди виживає завдяки своїй мудрості» (Кешеля, 2018).

Своїм твором автор ставить собі за мету зламати негативне сприйняття українця, як такого собі «простака», змушує подивитися на нього як на людину з почуттями власної гідності та гордості, з багатим духовним світом. У романі «Родаки» Дмитро Кешеля розкрився по-новому. Він настільки детально, старанно виписує характер кожного героя, відпрацьовуючи кожну рису, надаючи їй природності, життєвості, що його можна назвати тонким психологом, чи радше – етнопсихологом.

Головним героєм роману «Родаки» стає хлопець-підліток Митрик, який відкриває для себе навколишній світ, центром якого є присілок Небесі. Через Митька письменник показує, як засвоюючи з дитинства менталітет свого народу, він сприймає закладені в ньому уявлення як свої власні, особистісні. Першу освіту (життєву науку) Митько здобуває у своїх найближчих родичів – баби Фіскарешки, діда Наполійона та Соломона, батька й матері. Він стає спадкоємцем їхнього життєвого досвіду. Митець підштовхує нас до висновку, що знання та розуміння своєї національної вдачі (позитивної чи негативної) дасть змогу реалізувати потенції українського менталітету та закріпити національну самоідентифікацію.

У кожному епоху в національному характері домінують якісь певні риси. Саме тому, Дмитро Кешеля значну увагу приділяє зображенню природи, показуючи, як вона впливає на характер українців. Такі описи, на нашу думку, з одного боку «оживлюють» розповідь, а з іншого – виокремлюють одну з етнопсихологічних рис українців, їх м'який та романтичний характер. Герої роману сприймають природу та навколишній світ анімістично і антропоморфно: «І раптом у призахідному крайнебі ангели прочистять віконечко, відкриють його, й останні снопи сонця могутніми акордами впадуть на Ловачку. І гора тихо мені всміхнеться. Але це вже буде не та Ловачка – червоношока, пишнотіла гуцулка-молодиця, а скоріше – печальна верховинська вдовиця. Та багаторстраждальна вдовиця, що застигла серед осінніх рівнин, виглядаючи з далеких світів своїх синів,

мужів і братів, які полягли на полях бранних і не менш кривавих полях житейських» (Кешеля, 2017: 65).

На думку дослідників менталітету, геокліматичні умови існування людини впливають на формування національної вдачі. Умови проживання українців, з їх лагідною, щедрою природою та багатою землею, сприяли формування у них уявлення, що їхній добробут виключно залежить тільки від їх заповзятливості (Гресько, 2017: 46). Природа також спонукає героїв до смислових алюзій, підштовхує замислитись над життєвими проблемами, над «негативними» рисами національного характеру: «Природа є природа. Для неї всі діти – рівні. Як кажуть мудрі, всі ми з одного тіста – і пани, і жебраки...» (Кешеля, 2017: 23). Письменник у властивій йому іронічній манері описує, як духовне життя відступає на задній план, як на зміну високоморальним поняттям честі, гідності, порядності приходять пристосовництво, кар'єризм, зверхність у ставленні до інших людей: «Вони, бідні, знали, що од Гебельса пощади не діждешся. Цей не тільки переверне всю гатикошарку, а ще й у гузиці понишпорить. Це тобі не мила, сердешна княгиня Катерина. Тут діє одвічний закон – бий своїх так, аби чужі зо страху здихали!» (Кешеля, 2017: 139).

Деталі предметної зображальності Кешелі з одного боку часто стають символами, гіперболізуються, а з іншого – зберігають пропорції реального буття, тому і більш близькі до традиційних уснопоетичних деталей. Отже, фольклор є невід'ємною частиною оповідної мови «Родаків».

Як ми знаємо, міфи, легенди, перекази – хранителі пам'яті людства. Водночас пам'ять ця відкриває шляхи не тільки в минуле, а і в майбутнє, бо для сучасної людини «пам'ятати» – означає і жити днем сьогоднішнім, і одночасно прогнозувати майбутнє, що є не тільки природним, але навіть буденним, звичним. Включення в художній твір міфів, легенд, переказів дозволяє автору звернутися до позачасової сутності людини і світу, тут міфологізм не виступає засобом пояснення навколишнього світу, як у фольклорі, а допомагає митцеві вирішити художні завдання. Таке тяжіння до міфу, на нашу думку, насамперед обумовлено потребою знайти у нашому мінливому світі стабільні, опорні цінності, орієнтири, розібратися у «перспективах» боротьби добра і зла, у визначенні заповідей / законів (точок опори) духовного буття людини.

Використання міфів / легенд у романі дозволяє розширити просторово-часові рамки оповіді, спонукаючи читача до глибокого осмислення, розду-

мів. Зближуються минуле і сьогодні, тому що минуле як раз втілено в міфічному, яке найчастіше проектується на сьогодні. У структуру роману вплетена легенда про святого Івана, який тисячу років спокутував свій гріх, відмолюючи загибель тисячі своїх воїнів.

Роль легенди про святого Івана (князя Іоанна Драгобрата) у романі є з одного боку алегоричною, а з іншого – ідейно-моделюючою. Її наявність у контексті роману створює асоціативні ряди, які надають ширші можливості у витлумаченні змісту роману. Вважаємо, що в легенді прозаїк побачив ще одну можливість висловити проблеми сучасного розвитку української нації, її менталітету. Ця легенда є містком між минулим народом, його сьогоднішнім і майбутнім. Тому пророчими та обнадійливими є слова баби Фіскарочки: «...Господь сотворив людину не для знищення, а для життя. І коли їй буде грозити погибель, завжди знайдеться святий Іван, – і тут же підкреслено додала: – Наш святий Іван!» (Кешеля, 2017: 383). В одному з інтерв'ю автор сказав, що письменник як синоптик може «спрогнозувати, але чи так воно вийде» (Кешеля, 2018). Митець застерігає від спроб відмовитися від минулого і його моральних уроків, що є одним з основних положень концепції роману.

Міфи і легенди, прислів'я та приказки, примовки та фразеологізми, які використовує письменник, стають елементом, що розкодує український характер, його менталітет. Зрештою, вони виступають як засіб розкриття образу, філософського осмислення ідеї твору, зближення давнини і сучасності, зв'язку часів і поколінь. За їх допомогою Кешеля розкриває внутрішній світ, психоемоційний стан своїх героїв.

Останні десятиліття активно ведеться дискусія про толерантне ставлення до різних мов, які функціонують в Україні. Однак, коли мова йде про твори, у яких автори використовують діалектні особливості свого регіону, обуренню, почасти справедливому, здебільшого немає меж. Зважаючи на це, хочемо сказати й декілька слів про мову роману «Родаки». Її, на нашу думку, варто розділити на дві складові – це мова автора та мова головних героїв твору. Перша – відповідає сучасним нормам української мови, з незначними стилістичними огріхами, друга – відображає діалектні особливості закарпатського регіону. Вона, з одного боку, звужує коло читачів, адже не кожен з них здатен збагнути, зрозуміти досить насичену діалектними словами мову героїв роману, а з іншого – Кешеля показує наскільки багата й різноманітна українська мова, наскільки ми уко-

рінені у свою землю, свій регіон. І цей «недолік» роману насправді може стати його перевагою. Тут варто погодитися з думкою автора роману, яку він висловив в одному зі своїх інтерв'ю, що «без нашого народномовного багатства неможливо створити повноцінні образи і відтворити національний колорит, особливо західноукраїнських регіонів...» (Кришталева, 2017).

Зрештою, частково можна й погодитися з думкою деяких мовознавців (Лавер, 2016; Чижмар, 2009), що почасти надмірне використання інвективної (обсценної, грубої, вульгарної, просторічної) лексики шкодить творам письменника. І справді, у «не підготовленого» читача може скластися враження, що така «мова» є нормою (основною) для закарпатців. Думаємо, що автор роману буквально «стенографуючи» народну мову, не прикрашаючи її, все ж таки намагався надати їй художнього навантаження. Інше питання, чи впорався з цим завданням письменник.

Основу художнього мовлення Кешелі складають: поетична виразність мови, метафоричність, насиченість авторськими епітетами, порівняннями, паралелізмами, афористичність, багатство синоніміки, фразеології тощо: ходи́нь по муках-науках (Кешеля, 2017: 13), Не бери дурного до голови, а тяжкого до серця (Кешеля, 2017:13), що посієш, те й з'їси (Кешеля, 2017:18), здаш екзамен, коли на горі раки не лем будуть свистіти, а й на гусях грати (Кешеля, 2017:27), ноги попелом посипати (Кешеля, 2017: 27), відкинув копита (Кешеля, 2017: 35), пішло цапові під хвіст (Кешеля, 2017: 40), буде яйце курку вчити, з яким когутом їй жити (Кешеля, 2017: 138), жона – то яблуко і змія в єдному часі (Кешеля, 2017: 373), славного роду, лем псячого ходу (Кешеля, 2017: 56). Прислів'я, приказки, фразеологізми, афоризми, прикмети, що у значній кількості введені в роман «Родаки», найчастіше служать засобом розкриття образів, характерів, конфліктних ситуацій, оповідних сюжетів. Адже саме тут збереглася універсальна інформація, що характеризує націю.

Дослідники творчості Дмитра Кешелі давно вже зауважили, що художній світ письменника поділений на «низку бінарних опозицій» (Дзядевич, 2006), що, напевно, можна застосувати й до мови творів письменника. Своєрідна антитеза, яка використовується письменником для посилення враження від прочитаного. Отже, жанровій домініанті твору – гумору – підпорядкована і мовна організація твору.

У «Родаках» достатньо широко відображені фольклорно-етнографічні традиції Закарпаття, закарпатців, їхні звичаї, що є невід'ємною час-

тиною історії культури українського народу. Далекий Кешеля і від того, щоби романтизувати чи ідеалізувати їх, навпаки, він часто з іронією та сарказмом їх описує (наприклад, гостювання у родичів баби Фіскарошки, діда Соломона та Митрика з подальшими бійками): «Жодні гостина, весілля, хрестини чи уродини не обходилися, як казала баба Фіскарошка, «без ціркусів і хайдерів», тобто – мордобоїв. Це вже стало якимось атрибутом родинних торжеств – бити один одному писки» (Кешеля, 2017: 74).

Ще більше сміху, іронії, сарказму з'являється у письменника, коли він описує нову владу та її порядки. Наприклад, розповідь Митрика про походження людини, у якій він поєднав теорію Дарвіна й Біблію: «– Перших людей сотворив Богонько, – мовив твердо я, усвідомлюючи, що коли десь випадково зачеплю вождів, то ліпше хай вони підуть від Творця небесного, ніж від мавпи. – Звали тих людей Адам і Єва. Але вони були дуже кораві, не слухались нікого, согрішили, і Богонько їх перетворив у мальфи. А сим часом у раю проводив свої досліди великий англійський учений Дарвін. Видати, сісі мальфи тоже йому десь файно напаскудили. Великий учений дуже погнівався, піймав тих мальфунів, поламав їм ребра і вчинив їх людьми, уд яких і проізоїшли всі наші советські вожді – товарищі Ленін, Сталін і Микита Хрущов» (Кешеля, 2017: 29)

Взагалі принцип антитези, що більш притаманний для народної казки та історичної легенди, письменник широко використовує протягом усього роману. Наприклад, так описує автор влаштування побуту колгоспників та «нову» мораль. Промовистим є і епізод з паном Дийджою (Піфагором), який знав італійську, угорську, англійську, французьку, німецьку, словацьку, чеську, польську мови, але, на думку нової влади, є неграмотним: «– Товарищі, перед нами абсолютно неграмотний человек – он даже русского языка не знает!» (Кешеля, 2017: 96). Наведемо ще один приклад з роману, у якому закладена уся суть нової влади: «– Колхоз – дело добровольное: «Кто не хочет в колхоз, может спокойно себе ехать пахать в Сибирь ілі выращивать помідори на южный берег моря Лаптєвих!» (Кешеля, 2017: 127).

Для роману Дмитра Кешелі характерним є вкраплення етнографічних деталей. Вважаємо, що подібна «етнопоетика» зображення не є зайвою, вона сприяє розумінню національного характеру і мислення закарпатців. Для прикладу візьмемо епізоди з роману, у яких автор показує ставлення героїв твору до смерті. У народі не прийнято боятися смерті, до неї «готувалися», тому таким

звичним для баби Фіскарочки є «прохання» Динамітки, зі слів Митрика, подарувати їй труну: «Старша челядь не дасть збрехати, колись на Закарпатті колиска і домовина були неодмінними на кожному обійсті. Домовина, по-нашому – деревище, покоїлася на горищі, а колиска – в хаті, десь у закуті біля печі» (Кешеля, 2017: 93). Не менш курйозними вийшли «похорони» та «воскресіння» діда Соломона: «Раз у житті зібралась уся родина, авби по-людськи відпрагнувати похорони, а вас шершень укусив у гузицю – мусіли'сьте встати. Якшто кождий із нас так буде робити – коли захочеться умре, коли захочеться воскресне – то дуже скоро підемо по світу із тайстрами. – Та што, закоплить мене тогди у землю живим? – розвів руками Соломон» (Кешеля, 2017: 214).

Для Дмитра Кешелі змалювання побуту, звичаїв, обрядів – не просто данина традиції, для нього – це місток, що єднає минуле з теперішнім, дає можливість збагнути цінності, якими жили наші предки в минулому, осягнути їхні духовні потреби, традиції, глибину їхньої мудрості. Житло, одяг, їжа, сімейні традиції, звичаї, обряди у творчості письменника виступають не простими етнографічними описами, а стають художнім узагальненням, свідченням відповідного способу життя, вираженням морально-етичних ідеалів народу.

Добре знаючи і розуміючи таку ментальну рису українців як сумовитість (тужливність, «плач»), письменник все ж таки робить акцент на протилежних рисах українського характеру, а саме – сміху, гуморі, іронії (самоіронії), які допомогли вижити нашому народу у складних політичних обставинах ХХ століття. Варто погодитися з твердженням Н. Бернадської, що Кешеля повернув у нашу літературу сміх – «сміх, інколи грубуватий своїми натуралістичними нотами, але й очищувальний, світлий і життєствердний» (Бернадська, 2017: 16).

Автор роману показує наскільки складний шлях самоідентифікації пройшли чи проходять (!) українці Закарпаття. Існування в межах різних держав (Австро-Угорщини, Угорщини, Чехословаччини, Радянського Союзу тощо) формувало в закарпатців з одного боку таку рису національної вдачі, як толерантність, миролюбність, прагнення жити в мирі й братерстві з іншими народами, а з іншого боку – письменник та його герої ставлять перед собою питання чи можливо це, коли в краї панують чужинці. Отже, зіставляється національна ідентичність українців з іншими етнічними ідентичностями імперій. Яким чином українці Закарпаття змогли «вижити» у такій ситуації змістовно пояснює один з героїв роману: «До нас, яка би

власть не приходила, то лем і робила, што крала, брехала і карала. Но, а ми, закарпатці, притворялися, што нич не бачимо, всьому, што говорить влада, твердо віримо і дуже повинуємося. А самі держали дулю в кармані, то і вижили, бо інакше би нас давно вже посікли, як капусту» (Кешеля, 2017: 169-170). Ця думка пронизує увесь твір і стає лейтмотивом роману. Вона вкладається в уста різних героїв роману: «Што казали, коли сюди прийшли – щастя принесли. А то щастя: землю й худобу забрали, а в пазуху вошей наклали... неволя би їх морила» (Кешеля, 2017: 21), – так характеризує «комуністів» дід Наполійон.

В оповідну тканину твору щільно вплетені народні прикмети, повір'я, звичаї. Зокрема, сон, як вагомий факт, за народною прикметою, є передвісником драматичних подій. Тлумаченню піддається лише та частина снів, яка долучається, поєднується з прикметами.

Приєм сновидінь – один із часто вживаних у національних літературах. Сон сприймався як джерело різних уявлень, тобто він вважався тією ж реальністю або символом подій, що насуваються. Знаходимо їх і в романі. Наприклад, баба Фіскарочка розповідає, що їй наснилися білі голуби та янголи, що сидять на черешні. Білий голуб є символом майбутнього щастя, зустрічі, достатку. Однак письменник, з притаманною для нього іронією, виходить за межі такого тлумачення цього символу: «У цей час луснула хвіртка й у двір увійшла по-бабиному благая вість, а по-нашому із няньком – Справедливість. Вона була у військовій формі, висока, з пістолетом на поясі і ледь не до землі довгими руками» (Кешеля, 2017: 281). Далі ми дізнаємося, що за вірш «Переміни у три зміни» баба Фіскарочка отримала «справедливу» плату – арешт.

Вплетені в художню структуру роману такі компоненти є багатофункціональними. З одного боку, вони можуть розглядатися як прикмети укладу життя; з іншого – є маркерами ідіостилію письменника, його мови, змісту розповіді. Вони є засобом відображення національного колориту, національної вдачі, етнопсихології загалом, а у цьому випадку таких її рис, як гумор, іронія, сарказм.

Порушує у своєму романі письменник ще одну складну для тлумачення українського характеру проблему – манкурство: «Хіба вам ніколи не траплялось зустрічати в житті людей зовсім непримітних, таких собі сіреньких мишенят. Однак варто під цю невиразність підсунути керівне крісло, як дрібний гризунчик вмить облагороджується і стає білогривим скакуном. У кріслі він набирає неймовірної ваги, чинності, пихи і значущості»

(Кешеля, 2017: 341). Однозначної відповіді на поставлене питання митець не дає. Це, з одного боку, наслідок історичних обставин, у які потрапляє українська нація, з іншого – усвідомлений акт, до якого вдаються з меркантильних міркувань.

Протягом роману автор детально зображує психологію і вчинки людини в неволі (за радянської влади). З одного боку, герой виявляє слабодухість, а з іншого – ним керує природне бажання вижити за будь-яких обставин. Дехто з них навіть може пройти шлях переродження, повернутися до свого коріння, що й трапилося з «культурним начальником Пуцликом» (Кешеля, 2017: 206). Показує письменник і проблему відчуження і неприйняття людини в середовищі іншого народу, культури, розчарування від чужої ідеології (образи Іштвана Фийси, Штефана тощо).

Варто відзначити взагалі багатство і влучність використаних письменником національних символів. Саме до таких належить веселка (рай-дуга) – символ мосту між небом і землею, мосту, який поєднує тимчасове земне життя з вічним небесним. Для героїв Дмитра Кешелі райдуга – це «велетенські ворота, через які, здавалося, можна потрапити до раю» (Кешеля, 2017: 81), на чесно заслужені небеса. Такими штрихами автор підкреслює ще одну ментальну рису української вдачі – ірраціональність. Усе у світі відбувається за визначеним сценарієм, як має бути, тому життя потрібно сприймати як дарунок.

Надзвичайно цікавим є тлумачення такої риси національного характеру, як релігійність, віра у християнські цінності. Аналізує їх автор крізь

призму гумору, іронії та сарказму. Герої Кешелі щиро грішать і щиро каються у своїх гріхах, що часто призводить до комічних ситуацій. Показовим є епізод з малим Митриком, якого баба Фіскарешка і дід Соломон вчили християнських цінностей: «Щоранку ішовечора вони вперто і настійно вчили мене «Отче наш...», при цьому суворо попереджали, що Богонько все видить і лякали пеклом, якщо буду нечесним, красти, брехати, одним словом – грішити! І як же міг тепер допустити, щоб через нянькову брехню я потрапив до пекла – одразу вивів злодія на чисту воду» (Кешеля, 2017: 137). У нашому національному характері неймовірно поєднуються набожність і гріх: «... Господи праведний, тільки в муках, тільки тяжкими трудами і праведними ділами ми заробляємо собі тутки на землі царство твоє небесне» (Кешеля, 2017: 126). Зрештою Кешеля і його герої доходять висновку, що саме віра допомогла вижити та самоідентифікуватися нашому народу: «– Віра, дитино, переводить кожного з нас через холодні води, через пекельний вогонь, через великі болі і страждання!» (Кешеля, 2017: 382).

Висновок. Роман «Родаки» – це джерело пізнання національного характеру, світосприйняття українця. Це твір, у якому сконцентровано інформацію про історію, спосіб життя, традиції українського народу. Автор детально аналізує («розбирає») український національний характер, його позитивні й негативні риси. Письменник глибоко й повно виражає своєрідність національної картини світу, етнічну ментальність українців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бернадська Н. Пора заново відкрити Дмитра Кешелю. *Українська літературна газета*. 2017. 24 березня. С. 16.
2. Гресько В. Менталітет як основний психологічний чинник збереження та розвитку українського суспільства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки*. 2017. Вип. 1(1). С. 44-48.
3. Дзядевич Т. Дмитро Кешеля «І в Смерті були твої очі». *Критика*. 2006. № 4 (102). URL: <https://krytyka.com/ua/reviews/i-v-smerti-buly-tvoyi-ochi> (дата звернення: 28.05. 2019).
4. Кешеля Д. Родаки: роман-колаж / Дмитро Кешеля. Київ : Академія, 2017. 384 с.
5. Кешеля Дмитро: Література – це велика брехня, яка найбільше відповідає правді життя : [інтерв'ю з Дмитром Кешелею]; Розмовляла Галина Палажій, ІА ZIK. 12 лютого 2018. URL: https://zik.ua/news/2018/02/12/dmytro_keshelyaliteratura_tse_velyka_brehnya_yaka_naybilshe_vidpovidaie_pravdi_1263629 (дата звернення: 28.05. 2019).
6. Кизилова В. Авторська спроба репрезентації історії покоління в романі Дмитра Кешелі «Родаки». *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2018. Вип. 33 (1). С. 39-41.
7. Кришталева О. Дмитро Кешеля повертається з «Родаками». URL: <https://koralii.info/cikavi-lyudi/dmitro-keshelya-rovertaetsya-z-rodakami.html> (дата звернення: 28.05. 2019).
8. Лавер О. Національне і регіональне у літературно-художній антропонімії (на матеріалі творів Дмитра Кешелі). *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: зб. наук. праць / відп. ред. І. В. Сабадош*. Ужгород, 2016. Вип. 21 : Ареалогія й ономастика : Матер. Міжнар. наук. конф. (13-14 жовтня 2016 р.), м. Ужгород, (в УжНУ). С. 231-236.
9. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. Київ : Академія, 2007. 752 с.
10. Чижмар О. Літературно-художня антропонімія Дмитра Кешелі: від реалізму до псевдопостмодернізму. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: збірник наукових праць / відп. ред. Іван Сабадош*. Ужгород, 2009. Вип. 13. С. 141-142.
11. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології / Упоряд. М. Шафовал. Київ : Знання, 2006. 341 с.

REFERENCES

1. Bernadska N. Pora zanovo vidkryty Dmytra Kesheliu [It's time to get to know Dmytro Keshelya again]. *Ukrainska literaturna hazeta*. 2017. 24 bereznia. P. 16. [in Ukrainian]
2. Hresko V. Mentalitet yak osnovnyi psykholohichniy chynnyk zberezhennia ta rozvytku ukrainskoho suspilstva [Mentality as the main psychological factor in the preservation and development of Ukrainian society]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Serii: Psykholohichni nauky*. 2017. Vyp. 1 (1). P. 44-48. [in Ukrainian]
3. Dziadevych T. Dmytro Keshelia "I v Smerti byly tvoji ochi" [Dmytro Keshelya "And in death were your eyes"]. *Krytyka*. 2006. № 4 (102). URL: <https://krytyka.com/ua/reviews/i-v-smerti-buly-tvoyi-ochi> (data zvernennia: 28.05. 2019). [in Ukrainian].
4. Keshelia D. Rodaky: roman-kolazh [Parents: a novel-collage] / Dmytro Keshelia. Kyiv : Akademiia, 2017. 384 p. [in Ukrainian]
5. Keshelia Dmytro: Literatura – tse velyka brekhnia, yaka naibilshe vidpovidaie pravdi zhyttia : [interview z Dmytrom Kesheleiu] [Keshelya Dmitry: Literature is a big lie that best suits the truth of life: [interview with Dmitry Keshelya]] ; Rozmovliala Halyna Palazhii, IA ZIK. 12 liutoho 2018. URL: https://zik.ua/news/2018/02/12/dmytro_keshelyaliteratura___tse_velyka_brehnya_yaka_naybilshe_vidpovidaie_pravdi_1263629 (data zvernennia: 28.05. 2019). [in Ukrainian].
6. Kyzyl'ova V. Avtorska sprobа reprezentatsii istorii pokolinnia v romani Dmytra Kesheli "Rodaky" [Author's attempt to represent the story of the generation in Dmytro Keshely's novel "Parents"]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. Serii: Filolohiia. 2018. Vyp. 33 (1). P. 39-41. [in Ukrainian]
7. Kryshchaleva O. Dmytro Keshelia povertaietsia z "Rodakamy" [Dmytro Keshelya returns with "Parents"]. URL: <https://korali.info/cikavi-lyudi/dmitro-keshelya-povertaietsia-z-rodakami.html> (data zvernennia: 28.05. 2019). [in Ukrainian].
8. Laver O. Natsionalne i rehionalne u literaturno-khudozhnii antroponii (na materialii tvoriv Dmytra Kesheli) [National and regional in literary and artistic anthroponymy (based on the works of Dmytro Keshelya)]. *Suchasni problemy movoznavstva ta literaturoznavstva: zb. nauk. prats / vidp. red. I. V. Sabadosh*. Uzhhorod, 2016. Vyp. 21: Arealohiia y onomastyka: Mater. Mizhnar. nauk. konf. (13-14 zhovtnia 2016 r.), m. Uzhhorod, (v UzhNU). P. 231-236. [in Ukrainian].
9. Literaturoznavchyi slovnyk-dovidnyk [Literary reference book] / Za red. R. T. Hromiaka, Yu. I. Kovaliva, V. I. Teremka. Kyiv : Akademiia, 2007. 752 p. [in Ukrainian].
10. Chyzhmar O. Literaturno-khudozhnia antroponii Dmytra Kesheli: vid realizmu do psevdopostmodernizmu [Literary and artistic anthroponymy of Dmytro Keshelya: from realism to pseudo postmodernism]. *Suchasni problemy movoznavstva ta literaturoznavstva: zbirnyk naukovykh prats / vidp. red. Ivan Sabadosh*. Uzhhorod, 2009. Vyp. 13. P. 141-142. [in Ukrainian].
11. Ianiv V. Narisy do istorii ukrainskoi etnopsykholohii [Essays on the history of Ukrainian ethnopsychology] / Uporiad. M. Shafoval. Kyiv : Znannia, 2006. 341 p. [in Ukrainian].